

היום נלמד בעזרת ה':

מנחות דף ס

(בעמוד הקודם)

אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן - נתן משהו שמן על גבי כזית מנחה פסל: מאי טעמא? כי נאמר "לא ישים ... שמן" משמע שימה כל שהו כבר פוסלת אותה. ומ"עליה" ("לא ישים עליה שמן") לומדים שאינו חייב אלא אם כן יש כזית במנחה (כי צריך שהשמן יהיה 'עליה' דהיינו על 'שיעור' של מנחה שהוא כזית).

ואמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן - נתן כזית לבונה על גבי משהו מנחה פסל: מאי טעמא? נאמר "לא יתן ... לבונה", ולשון "יתן" מלמדת שצריך 'נתינה' שהיא בכזית. ומ"עליה" לומדים שמהמנחה מספיק כלשהו כדי לתת עליה את הכזית לבונה והיא תיפסל.

והטעם, משום שכתוב כבר "עליה" בשמן ("לא ישים עליה שמן") שצריך במנחה כזית, ואחר כך כתוב "עליה" גם בלבונה להצריך במנחה כזית לכאורה. אמנם מצב זה נקרא 'רבו אחר רבו', ויש לנו כלל ש'אין רבו אחר רבו אלא למעט', ולכן אדרבא אנו ממעטים את המנחה שמניח עליה לבונה, שתיפסל אפילו בכלשהו.

ואיכא דאמרי, אמר רב יצחק בר יוסף - בעי רבי יוחנן, נתן משהו שמן על גבי כזית מנחה מהו? והספק הוא, מכיון שלגבי לבונה נאמר לשון של "נתינה" שהיא בכזית, אם כן יש להשוות את לשון "שימה" שנאמרה בשמן ללשון "נתינה" שנאמרה בלבונה, כי הם כתובים בפסוק יחדיו "לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה". ואם כן גם בשמן צריך כזית כדי לפסול את המנחה. או שאין להשוותם זה לזה ומספיק בשמן כלשהו כדי לפסול את המנחה?

למדנו במשנה - נתן שמן על שיריה:

ת"ר לא ישים עליה שמן: מהלשון "לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה" ("ישים", "יתן") הייתי יכול לחשוב שהפסוק מדבר על שני כהנים, שדוקא אם כהן

אחד נתן את השמן, וכהן אחר נתן את הלבונה, אז שניהם עוברים על שני הלאוין. אבל אם כהן אחד נתן שמן ולבונה, הוא עובר רק על לאו אחד. על כך תלמוד לומר "עליה" ללמד שהפסוק מדבר על 'גופה של המנחה' ולא על הכהן. דהיינו הלאוין תלויין בנתינה על המנחה, ואין הבדל אם נתן אותם כהן אחד או שני כהנים.

הבריייתא ממשיכה: יכול לא יתן כלי על גבי כלי ואם נתן פסל: יכול הייתי לחשוב שאסור לתת כלי שיש בתוכו שמן על הכלי שבתוכו המנחה, ואם עשה כן פסל את המנחה. על כך ת"ל "עליה" ללמד ש'בגופה של מנחה הכתוב מדבר' כלומר צריך לתת את השמן עצמו על המנחה עצמה.

משנה: יש טעונות הגשה ואין טעונות תנופה: יש מנחה שהכהן צריך 'להגיש' אותה למזבח בקרן דרומית מערבית. ויש מנחה שהכהן צריך 'להניף' אותה (הכהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף לארבע רוחות השמים ומעלה ומטה). וכן יש מנחות אחרות הטעונות הגשה ותנופה או תנופה ולא הגשה וכו'. (ובמשנתנו ובמשנה הבאה מתבארות המנחות השונות).

ואלו טעונות הגשה ואין טעונות תנופה? ... מנחת כהנים ומנחת כהן משיח.

רבי שמעון אומר - מנחת כהנים ומנחת כהן משיח אין בהן הגשה לפי שאין בהן קמיצה, וכל שאין בהן קמיצה אין בהן הגשה.

גמרא: אמר רב פפא כל היכא דתנן עשר תנן: כל מקום שכתובות המנחות במשנתנו, הכוונה לעשר לחמים. קושיא: מאי קמ"ל? תשובה: לאפוקי מדרבי שמעון דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא, קמ"ל דלא: אלא עליו להביא את כל העשר מאותו סוג, או עשר חלות או עשר רקיקין.

*

מנא הני מילי? מה המקור למנחות המנויות במשנה שטעונות הגשה?

דתנו רבנן וכו': נאמר במנחת מרחשת "והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה לה', והקריבה אל הכהן, והגישה אל המזבח". אילו היה נאמר רק "והבאת אשר יעשה מאלה לה' והקריבה אל הכהן והגישה" בלי המילים "את המנחה", הייתי

אומר שהדבר שטעון הגשה הוא רק הקומץ בלבד, אבל לא היינו יודעים מניין שצריך להגיש גם את המנחה? תלמוד לומר "מנחה". ועדיין שצריך להגיש גם את מנחת חוטה מניין לנו? תלמוד לומר "את המנחה".

שואלת הברייטא: ודין הוא! נאמר הפא הבא מנחת חובה ונאמר הפא הבא מנחת נדבה וכו': מדוע צריך לימוד מיוחד להגשה במנחת חוטה? הרי ניתן ללמוד זאת ב"כמה הצד". כי נאמרה "הבאה" במנחת חובה שהיא מנחת חוטה, ונאמרה "הבאה" במנחת נדבה. מה מנחת נדבה טעונה הגשה אף מנחת חוטה טעונה הגשה. דחייה: מה למנחת נדבה שכן טעונה שמן ולכונה: מה שאין כן מנחת חוטה. תשובה: מנחת סוטה תוכיח: שאין בה שמו ולכונה ובכל אופן טעונה הגשה. דחייה: מה למנחת סוטה שכן טעונה תנופה: מה שאין כן מנחת חוטה ומנחת נדבה שאין בהן תנופה. תשובה: מנחת נדבה תוכיח: שהיא לא טעונה תנופה ובכל אופן טעונה הגשה. אם כן "וחזר הדין, לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה" = כלומר הלימוד ממנחת נדבה ומנחת סוטה חוזר ומסתובב שוב, מה לזה שאין בזה ומה לזה שאין בזה וכו'. אבל הצד השווה שבשתיהן (מנחת נדבה וסוטה) שיש בהן דין קמיצה ויש בהן גם דין הגשה. ואם כן נלמד משתיהן גם למנחת חוטה להגשה. כי מנחת חוטה שווה לשתיהן לגבי קמיצה, ואם כן היא תלמד מהן להיות שווה להן גם לגבי הגשה.

ואם כן אין צריך בלימוד מהפסוק להגשה במנחת חוטה.

דחייה: מה להצד השווה שבהן וכו': מנחת נדבה ומנחת סוטה כשרות לבא באדם עשיר ובאדם עני, מה שאין כן מנחת חוטה שכשרה להבאה רק באדם עני ולא באדם עשיר. ולכן אי אפשר ללמוד מנחת חוטה מנדבה וסוטה, ומשום כך צריך את הלימוד "את המנחה" לרבות מנחת חוטה להגשה.

רבי שמעון אומר: רבי שמעון דורש מילים נוספות בפסוק הנ"ל. המילה "והבאת" באה לרבות מנחת העומר להגשה, כי לשון זו כתובה במנחת העומר "והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן"

והמילה "והקריבה" באה לרבות מנחת סוטה להגשה, כי לשון זו כתובה במנחת סוטה "והקריב אותה אל המזבח".

שאלת הברייטא: ודין הוא וכו': מדוע צריך לימוד מפסוק להגשה במנחת סוטה? הרי אפשר ללמוד זאת בקל וחומר ממנחת חוטא. ומה מנחת חוטא שהיא קלה מסוטה משום שאינה טעונה תנופה, בכל אופן טעונה הגשה. כל שכן שמנחת סוטה החמורה שטעונה תנופה, אינו דין שטעונה הגשה?! דחייה: מה למנחת חוטא שכן באה חיטין: ואילו מנחת סוטה באה משעורים. ומכיון שמנחת חוטא חמורה יותר ממנחת סוטה, מנחת סוטה לא יכולה ללמוד ממנה. תשובה: מנחת העומר תוכיח: שהיא באה משעורים ובכל אופן טעונה הגשה. דחייה: מה למנחת העומר שכן טעונה שמן ולבונה: מה שאין כן מנחת סוטה. תשובה: מנחת חוטא תוכיח: שאינה טעונה שמן ולבונה ובכל אופן טעונה הגשה. ואם כן 'חזר הדין' כנ"ל. והצד השווה במנחת חוטא ומנחת העומר שבשתיהן יש קמיצה וכן הגשה. אם כן אף אני אביא מנחת סוטה ששוותה להן לקמיצה, שהיא תשווה להן גם להגשה.

תשובה: מה להצד השווה שבהן וכו': מנחת חוטא ומנחת עומר לא הוכשרו לבא קמח אלא רק סולת, מה שאין כן מנחת סוטה שהוכשרה לבא קמח, ואם כן היא לא דומה להם. על כך תלמוד לומר "והקריבה" שגם מנחת סוטה צריכה הגשה.

רבי יהודה אומר: רבי יהודה חולק על רבי שמעון וסובר שצריך ריבוי ללמד הגשה רק למנחת סוטה. והוא לומד זאת מהמילה "והבאת" בפסוק, כי בסוטה כתוב את אותו הלשון "והביא את קרבנה עליה". אבל לא צריך לימוד למנחת העומר, כי לומדים זאת בקל וחומר ממנחת חוטא. מה מנחת חוטא שאינה טעונה תנופה טעונה הגשה, מנחת העומר שטעונה תנופה אינו דין שטעונה הגשה?! דחייה: מה למנחת חוטא שכן באה חיטין: מה שאין כן מנחת העומר שבאה משעורים. תשובה: מנחת סוטה תוכיח: שהיא באה משעורים ובכל אופן יש בה הגשה. דחייה: מה למנחת סוטה שכן באה לברר עון ד'מזכרת עון היא: היא באה לברר האם האשה זינתה או לא. מה שאין כן מנחת העומר שאינה באה לברר חטא. תשובה: מנחת חוטא תוכיח: שהיא לא באה לברר חטא ובכל אופן היא טעונה הגשה. ועכשיו 'חזר הדין וכו' הצד השווה שבמנחת חוטא וסוטה שיש בהן קמיצה ויש בהן הגשה, אף אני אביא מנחת העומר שהיא שווה להן בכך שיש בה קמיצה, ולכן היא תשווה להן גם שתהיה בה הגשה.

שאלת הגמרא: ומאי פרכת? מה יש לפרוך על הקל וחומר הזה, שמשום כך רבי שמעון לא למד אותו והוצרך ללמוד מהפסוק?

תשובה: רבי שמעון פריך הכי - מה להצד השוה שבהן שכן מצויין: מנחת חוטה ומנחת סוטה הם מנחות המצויות, כי יכול להיות מצב שיביאו מהם אפילו מאה פעמים. מה שאין כן מנחת העומר שהיא רק פעם אחת בשנה!

ורבי יהודה - אדרבה הא מצוייה טפי, הנך זימנין דלא משכחת לה כלל: רבי יהודה סובר שאדרבא מנחת העומר מצויה הרבה יותר מהם, כי היא ודאי באה פעם אחת בשנה, ואילו הן יתכן ולא יבואו כלל (כי יתכן ולא יהיה חוטה ולא תהיה סוטה). ולכן אין זו פירכא.

שאלה: או אינו אומר והבאת וכו': אולי ה"והבאת" לא בא לרבות הגשה למנחת סוטה ולא הגשה למנחת העומר, אלא לרבות שיחיד יכול להתנדב ולהביא מנחה 'אחרת' מחמשת המנחות הכתובות בפרשת ויקרא (סולת, מחבת, מרחשת, ריקיין, וחלות). כלומר חמשת המנחות באות מחיטים, ומ"והבאת" נלמד שיחיד יכול להתנדב מנחה משעורים.

ודין הוא: ו'הדין' הוא לומר שיחיד יכול להתנדב מנחת שעורים. כי כמו שציבור המביאים מנחה מן החיטין בחובה, מביאים גם מנחה מן השעורין בחובה (במנחת העומר). כך יחיד שמביא מנחה מן החיטין בנדבה, יכול להביא גם מנחה מן השעורין בנדבה.

תשובה: תלמוד לומר "אלה" אין לי אלא אלה: "והבאת את המנחה אשר יעשה מ'אלה לה'", המילה "אלה" מלמדת שניתן להתנדב מנחה רק מסוג הקמח הבא מ'אלה המנחות' (כלומר חמשת המנחות) הבאות מחיטים ולא משעורים.

קושיא: או אינו אומר "אלה" אלא לאומר 'הרי עלי מנחה' שמביא חמישתן: אולי ה"אלה" בא ללמד על האומר 'הרי עלי מנחה' סתם בלא לפרט איזו מנחה, שהוא חייב להביא את כל חמשת המנחות? (ואם כן אין לנו לימוד למעט יחיד ממנחת שעורים בנדבה). תירוץ: תלמוד לומר "מאלה" רצה אחת מביא רצה חמישתן

מביא: "מאלה" משמע מקצת מהאלה. ואם כן ה"אלה" מיותר למעט יחיד ממנחת שעורים.